Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
της 30ής Απριλίου 2019[1]

Υπόθεση C-128/18

Dumitru-Tudor Dorobantu
παρισταμένης της
Generalstaatsanwaltschaft Hamburg

[αίτηση του Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg
(ανώτερου χανσεατικού περιφερειακού δικαστηρίου Αμβούργου, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης – Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης – Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ – Άρθρο 1, παράγραφος 3 – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 4 – Απαγόρευση της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης – Υποχρέωση των δικαστικών αρχών εκτέλεσης να ελέγχουν τις συνθήκες κράτησης στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος – Έκταση του ελέγχου – Κριτήρια»

I. Εισαγωγή

1. Η παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως εντάσσεται στο πλαίσιο της εξέτασης, από την γερμανική δικαστική αρχή, του νόμιμου της παράδοσης του Dumitru-Tudor Dorobantu στη ρουμανική δικαστική αρχή, η οποία εξέδωσε ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης βάσει της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584/ΔΕΥ[2]. Αρχικά, το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αυτό εκδόθηκε με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης και, στη συνέχεια, με σκοπό την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής.

2. Σε συνέχεια των αποφάσεων της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru[3], και της 25ης Ιουλίου 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Συνθήκες κράτησης στην Ουγγαρία)[4], η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αυτή αφορά τον προσδιορισμό των εγγυήσεων που πρέπει να ισχύουν για τη διασφάλιση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παραδιδόμενου προσώπου στο πλαίσιο ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, σε περίπτωση που στο σωφρονιστικό σύστημα του κράτους μέλους εκδόσεως υφίστανται συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες.

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (ΕΕ 2002, L 190, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009 (ΕΕ 2009, L 81, σ. 24, στο εξής: απόφαση-πλαίσιο 2002/584).

3 C-404/15 και C-659/15 PPU (στο εξής: απόφαση Aranyosi και Căldăraru, EU:C:2016:198).

4 C-220/18 PPU (στο εξής: απόφαση Generalstaatsanwaltschaft, EU:C:2018:589).

3. Ειδικότερα, με την αίτηση αυτή καλείται το Δικαστήριο να διευκρινίσει την ένταση του ελέγχου που οφείλει να ασκεί η δικαστική αρχή εκτέλεσης για την εκτίμηση του πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης στον οποίο εκτίθεται το οικείο πρόσωπο λόγω των συνθηκών κράτησης στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, καθώς και τις παραμέτρους και τα κριτήρια που αυτή οφείλει να λαμβάνει υπόψη στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

4. Το άρθρο 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης[5], το οποίο επιγράφεται «Απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης», ορίζει ότι:

«Κανείς δεν μπορεί να υποβληθεί σε βασανιστήρια ούτε σε απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχείριση.»

5. Οι επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη[6] διευκρινίζουν ότι «[τ]ο δικαίωμα του άρθρου 4 [του Χάρτη] αντιστοιχεί στο προβλεπόμενο από το άρθρο 3 της [Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών[7]], το οποίο έχει την ίδια ακριβώς διατύπωση […]. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 52, παράγραφος 3, του Χάρτη, το άρθρο αυτό έχει την ίδια έννοια και την ίδια εμβέλεια με το άρθρο 3 της [ΕΣΔΑ]»[8].

2. Η απόφαση-πλαίσιο 2002/584

6. Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης το οποίο εισήχθη με την απόφαση-πλαίσιο 2002/584 σχεδιάσθηκε προκειμένου να υποκατασταθεί ο κλασικός μηχανισμός εκδόσεως, ο οποίος προϋποθέτει απόφαση της εκτελεστικής εξουσίας, με ένα μέσο συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστικών αρχών, στηριζόμενο στις αρχές της αμοιβαίας αναγνωρίσεως των δικαστικών και άλλων αποφάσεων των δικαστικών αρχών και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών[9].

7. Η απόφαση-πλαίσιο αυτή καθιερώνει συνεπώς ένα νέο απλουστευμένο και αποτελεσματικότερο σύστημα παράδοσης των προσώπων τα οποία έχουν καταδικασθεί ή είναι ύποπτα για παραβάσεις της ποινικής νομοθεσίας[10], περιορίζοντας τους λόγους μη εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης και ορίζοντας προθεσμίες για την έκδοση των σχετικών αποφάσεων[11].

8. Οι αιτιολογικές σκέψεις 12 και 13 της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584 έχουν ως εξής:

«(12) Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται από το άρθρο 6 [ΣΕΕ] και εκφράζονται στο Χάρτη […], ιδίως δε στο κεφάλαιο VI αυτού […]

5 Στο εξής: Χάρτης.

6 ΕΕ 2007, C 303, σ. 17.

7 Υπογραφείσα στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

8 Βλ. επεξήγηση σχετικά με το άρθρο 4.

9 Άρθρο 82, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και αιτιολογικές σκέψεις 5, 6, 10 και 11 της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584.

10 Βλ. αποφάσεις της 29ης Ιανουαρίου 2013, Radu (C-396/11, EU:C:2013:39, σκέψη 34), και της 26ης Φεβρουαρίου 2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, σκέψη 37).

11 Βλ. απόφαση της 30ής Μαΐου 2013, F (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, σκέψεις 57 και 58).

(13) Κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί, να απελαθεί ή να εκδοθεί προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση.»

9. Το άρθρο 1 της εν λόγω αποφάσεως-πλαισίου, το οποίο επιγράφεται «Ορισμός και υποχρέωση εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης», ορίζει τα εξής:

«1. Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης είναι δικαστική απόφαση η οποία εκδίδεται από κράτος μέλος προς τον σκοπό της σύλληψης και της παράδοσης από άλλο κράτος μέλος προσώπου που καταζητείται για την άσκηση ποινικής δίωξης ή για την εκτέλεση ποινής ή μέτρου στερητικών της ελευθερίας.

2. Τα κράτη μέλη εκτελούν κάθε ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνωρίσεως και σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας απόφασης-πλαισίου.

3. Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την τροποποίηση της υποχρέωσης σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των θεμελιωδών νομικών αρχών, όπως διατυπώνονται στο άρθρο 6 [ΣΕΕ].»

Β. Το γερμανικό δίκαιο

10. Τα άρθρα 78 έως 83k του Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (νόμου περί διεθνούς δικαστικής συνδρομής σε ποινικές υποθέσεις)[12], της 23ης Δεκεμβρίου 1982, όπως τροποποιήθηκε με τον Gesetz zur Umsetzung des Rahmenbeschlusses über den Europäischen Haftbefehl und die Übergabeverfahren zwischen den Mitgliedstaaten der Europäischen Union (νόμο για τη μεταφορά της αποφάσεως-πλαισίου για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών)[13], της 20ής Ιουλίου 2006, μετέφεραν στη γερμανική έννομη τάξη την απόφαση-πλαίσιο 2002/584.

11. Δυνάμει του άρθρου 29, παράγραφος 1, του IRG, το οποίο εφαρμόζεται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως βάσει του άρθρου 78, παράγραφος 1, του IRG, το Oberlandesgericht (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο, Γερμανία) αποφαίνεται, κατόπιν αιτήσεως της Staatsanwaltshaft (εισαγγελικής αρχής, Γερμανία), επί του νομίμου της εκδόσεως όταν ο ύποπτος δεν έχει συναινέσει στην έκδοσή του κατ' εφαρμογήν απλοποιημένης διαδικασίας. Εκδίδεται προς τούτο διάταξη, σύμφωνα με το άρθρο 32 του IRG.

12. Το άρθρο 73 του IRG ορίζει τα εξής:

«Η δικαστική συνδρομή καθώς και η διαβίβαση πληροφοριών χωρίς προηγούμενο αίτημα είναι παράνομες εάν αντιβαίνουν σε ουσιώδεις αρχές της γερμανικής έννομης τάξεως. Σε περίπτωση αιτήματος δυνάμει του όγδοου, ένατου και δέκατου μέρους, η δικαστική συνδρομή είναι παράνομη εφόσον αντιβαίνει στις αρχές που διατυπώνονται στο άρθρο 6 [ΣΕΕ].»

III. Το ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

13. Ο D.-T. Dorobantu είναι Ρουμάνος υπήκοος και διαμένει στο Αμβούργο (Γερμανία).

12 BGBl. 1982 I, σ. 2071.

13 BGBl. 2006 I, σ. 1721, στο εξής: IRG.

14. Οι γερμανικές δικαστικές αρχές επελήφθησαν αιτήσεως παράδοσης του ενδιαφερομένου, δυνάμει ενός πρώτου ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης που εκδόθηκε στις 12 Αυγούστου 2016 από το Judecătoria Medgidia (πρωτοδικείο Medgidia, Ρουμανία). Το ένταλμα αυτό εκδόθηκε με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης για πράξεις που στοιχειοθετούν περιουσιακά εγκλήματα και εγκλήματα σχετικά με τα υπομνήματα.

15. Κατά τη διαδικασία της εκτέλεσης του εν λόγω εντάλματος, το Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (ανώτερο χανσεατικό περιφερειακό δικαστήριο Αμβούργου, Γερμανία) έλαβε υπόψη συγκεκριμένες ενδείξεις για την ύπαρξη συστημικών ή γενικευμένων πλημμελειών όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης στη Ρουμανία. Κατ' εφαρμογήν των αρχών που διατυπώθηκαν στην απόφαση Aranyosi και Căldăraru, το εν λόγω δικαστήριο εξέτασε τις πληροφορίες που διαβιβάσθηκαν από τις ρουμανικές αρχές όσον αφορά τις συνθήκες υπό τις οποίες ο D.-T. Dorobantu θα κρατούνταν κατόπιν της παράδοσής του. Από τις πληροφορίες αυτές προκύπτει ότι, σε περίπτωση προσωρινής κράτησης, ο ενδιαφερόμενος θα κρατούνταν σε ομαδικούς θαλάμους είτε τεσσάρων ατόμων (επιφάνειας 12,30 τ.μ., 12,67 τ.μ. και 13,50 τ.μ.) είτε δέκα ατόμων (επιφάνειας 36,25 τ.μ.). Αντιθέτως, σε περίπτωση εκτέλεσης στερητικής της ελευθερίας ποινής, ο D.-T. Dorobantu θα κρατούνταν για περίοδο 21 ημερών σε σωφρονιστικό κατάστημα στο οποίο ο κάθε κρατούμενος διαθέτει επιφάνεια 3 τ.μ. και, στη συνέχεια, υπό τις ίδιες συνθήκες, αν ο ενδιαφερόμενος υποβαλλόταν σε «κλειστό καθεστώς» στέρησης της ελευθερίας. Εντούτοις, αν ο D.-T. Dorobantu υποβαλλόταν σε «ανοικτό» ή «ημιανοικτό» καθεστώς, θα δικαιούνταν ατομικό χώρο επιφάνειας 2 τ.μ.[14].

16. Το αιτούν δικαστήριο εκτίμησε συνολικά τις εν λόγω συνθήκες κράτησης βάσει της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημαντική βελτίωση του ρουμανικού σωφρονιστικού συστήματος, τόσο όσον αφορά τις υποδομές όσο και τους ελεγκτικούς μηχανισμούς, έκρινε ότι δεν υπήρχε πραγματικός κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης του ενδιαφερομένου κατά την έννοια της αποφάσεως Aranyosi και Căldăraru.

17. Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι, σε περίπτωση άρνησης παράδοσης του ενδιαφερομένου, οι αξιόποινες πράξεις που αυτός διέπραξε θα παρέμεναν ατιμώρητες, πράγμα που θα ήταν αντίθετο με τον σκοπό της διασφάλισης της αποτελεσματικότητας της ποινικής δικαιοσύνης εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

18. Συνεπώς, βάσει των διατάξεων της 3ης και της 19ης Ιανουαρίου 2017 του Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (ανώτερου χανσεατικού περιφερειακού δικαστηρίου Αμβούργου), η Generalstaatsanwaltschaft Hamburg (γενική εισαγγελία Αμβούργου, Γερμανία) ενέκρινε την παράδοση του D.-T. Dorobantu στις ρουμανικές αρχές κατόπιν της εκτίσεως της ποινής φυλάκισης η οποία του είχε επιβληθεί για άλλες αξιόποινες πράξεις που είχε τελέσει στη Γερμανία.

19. Ωστόσο, οι εν λόγω διατάξεις ακυρώθηκαν με διάταξη της 19ης Δεκεμβρίου 2017 του Bundesverfassungsgericht (Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου, Γερμανία). Συγκεκριμένα, το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι η εκτίμηση της νομιμότητας της παράδοσης του ενδιαφερομένου προϋπέθετε, προηγουμένως, την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο, προκειμένου να αποφανθεί επί των παραμέτρων που είναι κρίσιμες κατά την εξέταση των συνθηκών κράτησης στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος.

14 Οι πληροφορίες αυτές περιλαμβάνονται στις διατάξεις της 3ης και της 19ης Ιανουαρίου 2017 του Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (ανώτερου χανσεατικού περιφερειακού δικαστηρίου Αμβούργου), η οποία επισυνάπτεται στη δικογραφία του εθνικού δικαστηρίου που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο εκπρόσωπος της Ρουμανικής Κυβερνήσεως διευκρίνισε ότι ο D.-T. Dorobantu θα παραμείνει πολύ περιορισμένο χρόνο σε μικρότερο των 3 τ.μ. χώρο, εφόσον θα υπόκειται σε «ημιανοικτό» καθεστώς κράτησης και, ως εκ τούτου, θα μπορεί να μετακινείται χωρίς συνοδεία και να εργάζεται.

20. Με απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 2018, το Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (ανώτερο χανσεατικό περιφερειακό δικαστήριο Αμβούργου) αποφάσισε, συνεπώς, να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1. Στο πλαίσιο της εφαρμογής της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584/ΔΕΥ, ποιες είναι οι ελάχιστες απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν οι συνθήκες κρατήσεως ώστε να συνάδουν με το άρθρο 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

   α. Υφίσταται, συγκεκριμένα, βάσει του δικαίου της Ένωσης, "απόλυτο" κατώτατο όριο όσον αφορά το μέγεθος του χώρου κρατήσεως, η μη τήρηση του οποίου συνιστά πάντοτε παράβαση του άρθρου 4 του Χάρτη;

      i. Έχει σημασία ως προς τον προσδιορισμό του ατομικού χώρου κρατήσεως το αν η κράτηση πραγματοποιείται σε ατομικό κελί ή σε ομαδικό θάλαμο;

      ii. Πρέπει να αφαιρείται, κατά τον υπολογισμό του μεγέθους του χώρου κρατήσεως, η επιφάνεια που καταλαμβάνουν τα έπιπλα (κλίνη, φωριαμός, κλπ.);

      iii. Ποια στοιχεία είναι κατά περίπτωση κρίσιμα, όσον αφορά τις υποδομές, προκειμένου οι συνθήκες κρατήσεως να συνάδουν με το δίκαιο της Ένωσης; Κατά πόσον είναι κατά περίπτωση σημαντική η άμεση (ή μόνον έμμεση) δυνατότητα πρόσβασης από τον θάλαμο κρατήσεως, παραδείγματος χάρη, στους χώρους υγιεινής ή άλλους χώρους, καθώς και η παροχή ψυχρού και θερμού ύδατος, η θέρμανση, ο φωτισμός, κ.λπ.;

   β. Κατά πόσον ασκούν επιρροή για την εκτίμηση αυτή τα διαφορετικά "σωφρονιστικά καθεστώτα" και συγκεκριμένα τα διαφορετικά ωράρια κατά τα οποία παραμένουν ανοικτοί οι θάλαμοι κρατήσεως και η διαφορετικού βαθμού ελευθερία κινήσεως εντός του σωφρονιστικού καταστήματος;

   γ. Μπορούν να ληφθούν υπόψη –όπως έπραξε το δικάζον τμήμα στις αποφάσεις με τις οποίες επέτρεψε την παράδοση του κατηγορουμένου– και βελτιώσεις νομικής ή οργανωτικής φύσεως στο κράτος μέλος εκδόσεως του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως (θέσπιση συστήματος εξωδικαστικής διαμεσολαβήσεως, σύσταση δικαστηρίων εκτελέσεως ποινών, κ.λπ.);

2. Σε ποια κριτήρια πρέπει να στηρίζεται η εκτίμηση των συνθηκών κρατήσεως όσον αφορά τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ένωσης; Κατά πόσον επηρεάζουν τα κριτήρια αυτά την ερμηνεία του "πραγματικού κινδύνου" κατά την έννοια της αποφάσεως [Aranyosi και Căldăraru];

   α. Έχουν οι δικαστικές αρχές του κράτους μέλους εκτελέσεως του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως την εξουσία να διενεργήσουν πλήρη έλεγχο των συνθηκών κρατήσεως στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος ή πρέπει οι αρχές αυτές να περιορίζονται στον έλεγχο της υπάρξεως πρόδηλων πλημμελειών;

   β. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει, στο πλαίσιο της απάντησής του στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, ότι υφίστανται "απόλυτες" επιταγές με βάση το δίκαιο της Ένωσης όσον αφορά τις συνθήκες κρατήσεως: πρέπει να θεωρηθεί ότι αποκλείεται οποιαδήποτε στάθμιση όταν δεν πληρούνται αυτές οι ελάχιστες προδιαγραφές, υπό την έννοια ότι σε τέτοια περίπτωση συντρέχει πάντοτε "πραγματικός κίνδυνος" ο οποίος αποκλείει την παράδοση, ή μήπως δύναται το κράτος μέλος εκτελέσεως του εντάλματος να προβεί σε σχετική στάθμιση; Μπορούν, στο πλαίσιο της εν λόγω σταθμίσεως, να ληφθούν υπόψη στοιχεία όπως η διασφάλιση της δικαστικής συνδρομής εντός της Ένωσης, η αποτελεσματικότητα του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου ή οι αρχές της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της αμοιβαίας αναγνωρίσεως;»

21. Με διάταξη της 25ης Σεπτεμβρίου 2018, το Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (ανώτατο χανσεατικό περιφερειακό δικαστήριο Αμβούργου) γνωστοποίησε στο Δικαστήριο ότι ο D.-T. Dorobantu είχε εν τω μεταξύ καταδικαστεί από το Judecătoria Medgidia (πρωτοδικείο Medgidia) σε στερητική της ελευθερίας ποινή διάρκειας δύο ετών και τεσσάρων μηνών για εγκλήματα που διέπραξε στο έδαφος της Ρουμανίας. Η απόφαση αυτή εξεδόθη ερήμην στις 14 Ιουνίου 2018. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο ανέφερε στο Δικαστήριο ότι το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης που είχε εκδοθεί στις 12 Αυγούστου 2016 με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης είχε «υποκατασταθεί» από νέο ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, το οποίο εκδόθηκε την 1η Αυγούστου 2018 με σκοπό την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής. Ωστόσο, το δικαστήριο αυτό γνωστοποίησε ότι εμμένει στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, καθόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα διατηρούσαν πλήρως τη σημασία τους για τους σκοπούς της κύριας δίκης.

IV. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

22. Πριν προχωρήσω στην εξέταση των υποβληθέντων προδικαστικών ερωτημάτων, θεωρώ αναγκαίες δύο εισαγωγικές παρατηρήσεις.

23. Η πρώτη αφορά την «υποκατάσταση» των ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης, την οποία το αιτούν δικαστήριο αναφέρει στη διάταξη της 25ης Σεπτεμβρίου 2018. Η δεύτερη αφορά την εξέλιξη της νομολογίας του Δικαστηρίου, η οποία, κατά την άποψή μου, καθορίζει το πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει να απαντηθούν τα υπό εξέταση προδικαστικά ερωτήματα.

A. Η «υποκατάσταση» ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης

24. Όπως προανέφερα, το αιτούν δικαστήριο γνωστοποίησε στο Δικαστήριο με διάταξή του της 25ης Σεπτεμβρίου 2018 ότι το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης που είχε εκδώσει το Judecătoria Medgidia (πρωτοδικείο Medgidia) εις βάρος του D.-T. Dorobantu με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης «υποκαταστάθηκε», ενώ εκκρεμούσε η διαδικασία της κύριας δίκης, από νέο ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης που εξέδωσε το ίδιο δικαστήριο, αυτή τη φορά με σκοπό την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής.

25. Μολονότι τα υποβληθέντα ερωτήματα διατηρούν πλήρως τη σημασία τους στο πλαίσιο της εκτέλεσης του δεύτερου αυτού ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης –κάτι που επιβεβαίωσαν όλα τα μέρη κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, είναι απαραίτητο, ωστόσο, η δικαστική αρχή εκτέλεσης να αποφανθεί το ταχύτερο δυνατόν επί της λήξης της ισχύος του πρώτου ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης και να επανεκκινήσει ab initio τη διαδικασία εκτέλεσης του δεύτερου. Τούτο επιβάλλεται για να διασφαλισθεί ο σεβασμός της αρχής της ασφάλειας δικαίου, καθώς και των δικαιωμάτων και των εγγυήσεων που παρέχει η απόφαση-πλαίσιο 2002/584 στον καταζητούμενο.

26. Πράγματι, από την ίδια του τη φύση και λόγω των νομικών και πραγματικών συνθηκών της εκτέλεσής του, το δεύτερο ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης δεν μπορεί να εκτελεσθεί με απλή υποκατάσταση.

27. Από το άρθρο 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584 προκύπτει ότι «[τ]ο ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης είναι δικαστική απόφαση». Συνεπώς, η φερόμενη «υποκατάσταση» δεν μπορεί να αναιρέσει το γεγονός ότι το δεύτερο ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, που εκδόθηκε με σκοπό την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής, βασίζεται σε νέα απόφαση εθνικού δικαστηρίου και αποτελεί ξεχωριστή δικαστική απόφαση από αυτήν στην οποία βασίζεται το πρώτο ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και, ως εκ τούτου, πρέπει να πληροί ειδικές νομικές και πραγματικές προϋποθέσεις. Έτσι, αρκεί να σημειωθεί ότι η εκτέλεση του δεύτερου αυτού ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης ενδέχεται να οδηγήσει σε νέα περίοδο κράτησης, η οποία δεν θα εξομοιωθεί με την προσωρινή κράτηση προ της εκδόσεως δικαστικής αποφάσεως –πράγμα που ίσχυε υπό το κράτος του

πρώτου ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης– αλλά με την αρχή εκτέλεσης της ποινής και, επομένως, η διανυθείσα περίοδος κράτησης πρέπει να αφαιρεθεί από την προς εκτέλεση ποινή [15].

28. Συνεπώς, η εκτέλεση του δευτέρου ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης επιβάλλει στην δικαστική αρχή εκτέλεσης, αφενός, να κηρύξει τη λήξη της ισχύος του πρώτου ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης και, αφετέρου, να κινήσει ab initio τη διαδικασία εκτέλεσης, ελέγχοντας έτσι την τήρηση όλων των προϋποθέσεων εκτέλεσης του δεύτερου αυτού εντάλματος, πράγμα που, στην υπόθεση της κύριας δίκης, φαίνεται να συνάγεται από τη διάταξη της 25ης Σεπτεμβρίου 2018 που κοινοποίησε το αιτούν δικαστήριο.

Β. Η νομολογία «Aranyosi και Căldăraru»

29. Η δεύτερη παρατήρηση αφορά τους κανόνες και τις αρχές που διατύπωσε το Δικαστήριο στην απόφαση Aranyosi και Căldăraru και που επανέλαβε, στη συνέχεια, στην απόφαση Generalstaatsanwaltschaft. Η νομολογία αυτή καθορίζει το πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει να εξετασθούν και να απαντηθούν τα υπό εξέταση προδικαστικά ερωτήματα.

30. Στην απόφαση Aranyosi και Căldăraru, το Δικαστήριο δέχθηκε για πρώτη φορά τον περιορισμό των αρχών της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της αμοιβαίας αναγνωρίσεως μεταξύ των κρατών μελών, απαιτώντας από τη δικαστική αρχή εκτέλεσης να ελέγχει τις συνθήκες κράτησης στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, σε περίπτωση που, λόγω πλημμελειών του σωφρονιστικού συστήματος του κράτους αυτού, το οικείο πρόσωπο ενδέχεται να εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης που αντιβαίνει στο άρθρο 4 του Χάρτη.

31. Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο έθεσε το πλαίσιο για την άσκηση του εν λόγω ελέγχου, καθορίζοντας το νομικό του έρεισμα, τον σκοπό του, τα χαρακτηριστικά του, καθώς και τη φύση και τις συνέπειές του.

32. Ο έλεγχος αυτός βασίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 3, στο άρθρο 5 και στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584, και έχει σκοπό τη διασφάλιση της τήρησης του άρθρου 4 του Χάρτη, το οποίο, όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο, κατοχυρώνει «μια από τις θεμελιώδεις αξίες της Ένωσης και των κρατών μελών της» [16] και προβλέπει μια απαγόρευση η οποία «είναι απόλυτη» [17].

33. Ο εν λόγω έλεγχος ασκείται αποκλειστικά όταν η δικαστική αρχή εκτέλεσης διαπιστώνει, με βάση αντικειμενικά, αξιόπιστα, ακριβή και δεόντως ενημερωμένα στοιχεία που διαθέτει, ότι στο σωφρονιστικό σύστημα του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος υφίστανται είτε συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες είτε πλημμέλειες που επηρεάζουν ορισμένες ομάδες προσώπων ή ακόμη ορισμένα κέντρα κράτησης [18].

34. Υπό τις συνθήκες αυτές, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να εξετάσει, «συγκεκριμένα και με ακρίβεια», αν συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι το οικείο πρόσωπο, λόγω των συνθηκών κράτησής του, θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη [19].

15 Βλ. άρθρο 26, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584.

16 Βλ. απόφαση Aranyosi και Căldăraru (σκέψη 87).

17 Βλ. απόφαση Aranyosi και Căldăraru (σκέψη 85).

18 Βλ. απόφαση Aranyosi και Căldăraru (σκέψη 89).

19 Βλ. απόφαση Aranyosi και Căldăraru (σκέψη 92).

35. Συνεπώς, η διαπίστωση της γενικώς πλημμελούς κατάστασης του σωφρονιστικού συστήματος του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος ακολουθείται από ατομική και εμπεριστατωμένη αξιολόγηση του κινδύνου στον οποίο θα εκτεθεί το οικείο πρόσωπο.

36. Ο έλεγχος αυτός ενδέχεται να επηρεάσει σημαντικά την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι μπορεί να οδηγήσει τη δικαστική αρχή εκτέλεσης στον να αναβάλει ή ακόμη και να θέσει τέρμα στη διαδικασία παράδοσης του ενδιαφερόμενου [20].

37. Κατόπιν της αποφάσεως Aranyosi και Căldăraru, το Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (ανώτερο χανσεατικό περιφερειακό δικαστήριο Βρέμης, Γερμανία) υπέβαλε στο Δικαστήριο δύο νέες αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως. Η πρώτη, η οποία υποβλήθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 2016, στο πλαίσιο της διαδικασίας εκτέλεσης δύο ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης κατά του Pál Aranyosi, οδήγησε στην έκδοση διάταξης περί κατάργησης της δίκης, αφού τα ευρωπαϊκά εντάλματα σύλληψης κατά του οικείου προσώπου ανακλήθηκαν προτού αποφανθεί το Δικαστήριο [21].

38. Η δεύτερη, η οποία υποβλήθηκε στις 27 Μαρτίου 2018, στο πλαίσιο της εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης κατά του ML, έδωσε την ευκαιρία στο Δικαστήριο να διευκρινίσει, με την απόφαση Generalstaatsanwaltschaft, το περιεχόμενο και την εμβέλεια των αρχών που διατύπωσε στην απόφαση Aranyosi και Căldăraru [22], ειδικότερα στο πλαίσιο της ατομικής και εμπεριστατωμένης αξιολόγησης του κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης.

39. Έτσι, στην απόφαση Generalstaatsanwaltschaft, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 1, παράγραφος 3, το άρθρο 5 και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584 έχουν την έννοια ότι, «όταν η δικαστική αρχή εκτελέσεως διαθέτει στοιχεία από τα οποία προκύπτει η ύπαρξη συστημικών ή γενικευμένων πλημμελειών όσον αφορά τις συνθήκες κρατήσεως εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος […]:

– […]

– η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να εξετάζει τις συνθήκες κρατήσεως μόνον εντός εκείνων των σωφρονιστικών καταστημάτων στα οποία είναι πιθανόν, βάσει των πληροφοριών που η αρχή αυτή διαθέτει, να κρατηθεί το [πρόσωπο εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης με σκοπό την εκτέλεση ποινής στερητικής της ελευθερίας], ακόμη και για περιορισμένη ή μεταβατική περίοδο·

– η δικαστική αρχή εκτελέσεως οφείλει να εξετάζει, προς τον σκοπό αυτό, μόνον εκείνες τις συγκεκριμένες και ακριβείς συνθήκες κρατήσεως του ενδιαφερόμενου προσώπου που είναι κρίσιμες προκειμένου να διαπιστωθεί αν το πρόσωπο αυτό θα διατρέξει πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχειρίσεως, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων·

– η δικαστική αρχή εκτελέσεως δύναται να λαμβάνει υπόψη πληροφορίες παρασχεθείσες από άλλες αρχές του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος πλην της δικαστικής αρχής εκδόσεως του εντάλματος, όπως, ειδικότερα, τη διαβεβαίωση ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν θα υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.»

20 Βλ. απόφαση Aranyosi και Căldăraru (σκέψεις 98 και 104).

21 Η υπόθεση Aranyosi II κατέστη επομένως άνευ αντικειμένου, όπως έκρινε το Δικαστήριο με τη διάταξη της 15ης Νοεμβρίου 2017, Aranyosi (C-496/16, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:866).

22 Στην απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Ελλείψεις του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), το Δικαστήριο ακολούθησε τις αρχές και τη λογική των υποθέσεων Aranyosi και Căldăraru και Generalstaatsanwaltschaft σχετικά με τον πραγματικό κίνδυνο προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη που κατοχυρώνει το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, λόγω συστημικών ή γενικευμένων πλημμελειών που επηρεάζουν την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος.

40. Η απόφαση Generalstaatsanwaltschaft εκδόθηκε στις 25 Ιουλίου 2018, δηλαδή μερικούς μήνες μετά την υποβολή της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως. Κατά την άποψή μου, απαντά στα περισσότερα από τα ερωτήματα που θέτει το αιτούν δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση.

V. Ανάλυση

41. Είναι προτιμότερο τα υποβληθέντα ερωτήματα να εξεταστούν με διαφορετική σειρά από αυτή με την οποία τα έθεσε το αιτούν δικαστήριο.

42. Πράγματι, ενώ, με το πρώτο του ερώτημα και με το δεύτερο ερώτημα, στοιχείο β′, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί των διαφόρων παραμέτρων που η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να λάβει υπόψη προκειμένου να εκτιμήσει, συγκεκριμένα και με ακρίβεια, τις συνθήκες κράτησης στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, θεωρώ απαραίτητο να καθοριστεί, κατ' αρχάς, η ένταση του εν λόγω ελέγχου, όπως ζητεί το αιτούν δικαστήριο με το δεύτερο ερώτημά του, στοιχείο α′.

A. Η ένταση του ελέγχου των συνθηκών κράτησης στο κατάστημα όπου είναι πιθανόν να κρατηθεί το οικείο πρόσωπο

43. Με το δεύτερο ερώτημά του, στοιχείο α′, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει την ένταση του ελέγχου που οφείλει να ασκεί η δικαστική αρχή εκτέλεσης κατά την ατομική και εμπεριστατωμένη εξέταση του κατά πόσον το οικείο πρόσωπο διατρέχει κίνδυνο έκθεσης σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση λόγω των συνθηκών κράτησής του στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος.

44. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να εξετάζει «διεξοδικώς» τις συνθήκες κράτησης του οικείου προσώπου στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος ή αν πρέπει ο έλεγχος να είναι μάλλον «περιορισμένος» –παραδείγματος χάριν «έλεγχος τυπικών στοιχείων». Στο πλαίσιο αυτό, φαίνεται ότι το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να αρκεσθεί στην παρεχόμενη από το κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος διαβεβαίωση ότι ο ενδιαφερόμενος δεν θα υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση λόγω των συνθηκών της κράτησής του.

45. Όπως προανέφερα, η απάντηση στα ανωτέρω ερωτήματα προκύπτει από τους κανόνες και τις αρχές που το Δικαστήριο διατύπωσε στην υπόθεση Aranyosi και Căldăraru και, στη συνέχεια, επανέλαβε στην υπόθεση Generalstaatsanwaltschaft.

46. Μολονότι στην απόφαση Generalstaatsanwaltschaft το Δικαστήριο περιόρισε την έκταση ratione loci του ελέγχου που ασκεί η δικαστική αρχή εκτέλεσης, περιορίζοντάς τον στις συνθήκες κράτησης στα σωφρονιστικά καταστήματα στα οποία «είναι πιθανόν» [23] ή «προβλέπεται, κατά τρόπο συγκεκριμένο», να κρατηθεί το εν λόγω πρόσωπο, ακόμη και για περιορισμένη ή μεταβατική περίοδο [24], μερίμνησε, ωστόσο, ιδιαιτέρως να τονίσει ότι ο έλεγχος αυτός προϋποθέτει την εξέταση όλων των κρίσιμων πραγματικών πτυχών της κράτησης.

47. Δεν αμφισβητείται ότι το δικαίωμα να μην υποβάλλεται κανείς σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη είναι απόλυτο δικαίωμα, η προσβολή του οποίου μπορεί να διαπιστωθεί μόνο κατόπιν συνολικής εξέτασης των κρίσιμων περιστάσεων της υποθέσεως.

23 Απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψη 117).

24 Απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψη 87).

48. Η αρχή αυτή διατυπώθηκε, αρχικά, εμμέσως στην απόφαση Aranyosi και Căldăraru, καθώς το Δικαστήριο απαίτησε η δικαστική αρχή εκτέλεσης να εκτιμά, «συγκεκριμένα και με ακρίβεια» [25], την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης.

49. Στη συνέχεια, η αρχή αυτή επιβεβαιώθηκε στην απόφαση Generalstaatsanwaltschaft.

50. Στην εν λόγω υπόθεση, ειδικότερα, στο Δικαστήριο είχε υποβληθεί το ερώτημα εάν το άρθρο 1, παράγραφος 3, το άρθρο 5 και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584 επιβάλλουν «να λαμβάνει κάθε φορά χώρα πλήρης έλεγχος των σχετικών συνθηκών κρατήσεως» στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, με έρευνα αναφερόμενη όχι μόνο στην επιφάνεια του προσωπικού χώρου που διατίθεται στον κρατούμενο, αλλά και «στις λοιπές συνθήκες της κρατήσεως» [26]. Ομοίως, το Δικαστήριο ρωτήθηκε αν οι συνθήκες αυτές πρέπει να εκτιμηθούν υπό το πρίσμα της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως προκύπτει από την απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2016, Muršić κατά Κροατίας [27].

51. Στην απόφαση Generalstaatsanwaltschaft, το Δικαστήριο έκρινε, κατ' αρχάς, ότι, βάσει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, η εκτίμηση του ελάχιστου βαθμού σοβαρότητας της κακομεταχείρισης εξαρτάται «από όλες τις περιστάσεις της [συγκεκριμένης] υποθέσεως» [28] και, επομένως, επέβαλε στη δικαστική αρχή εκτέλεσης να ζητεί, εν ανάγκη, διευκρινήσεις σχετικά με «τις συγκεκριμένες και ακριβείς συνθήκες κρατήσεως» του ενδιαφερομένου [29].

52. Όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης, το Δικαστήριο παρέπεμψε σε εκείνες που το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ανέφερε ρητώς στην απόφασή του Muršić κατά Κροατίας [30]. Η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να λαμβάνει υπόψη όχι μόνον τον προσωπικό χώρο που διαθέτει ο κρατούμενος κατά τη διάρκεια της κράτησής του, αλλά και τις άλλες κρίσιμες πτυχές που ενδέχεται να επηρεάσουν τις συνθήκες κράτησής του. Η αρχή αυτή πρέπει, επίσης, να λαμβάνει υπόψη τη διάρκεια και την έκταση του περιορισμού, αλλά και την ελευθερία κινήσεως και την παροχή δραστηριοτήτων εκτός του θαλάμου προς όφελος του κρατουμένου και, τέλος, να λαμβάνει υπόψη τη γενικώς αξιοπρεπή κατάσταση των υποδομών και των υπηρεσιών του οικείου σωφρονιστικού καταστήματος. Αντιθέτως, το Δικαστήριο απέκλεισε τη συνεκτίμηση παραμέτρων που δεν έχουν καμία προφανή συνάφεια με τη στέρηση της ελευθερίας [31].

53. Βάσει των αρχών που διατύπωσε το Δικαστήριο στην απόφαση Generalstaatsanwaltschaft, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει, συνεπώς, να αξιολογεί τον πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης στον οποίο θα εκτίθετο το οικείο πρόσωπο λόγω των συνθηκών της κράτησής του στο σωφρονιστικό κατάστημα στο οποίο είναι πιθανόν να κρατηθεί, εξετάζοντας όλες τις πραγματικές πτυχές της κράτησης που είναι κρίσιμες για την εκτίμηση αυτή. Αντιθέτως, όπως ανέφερα ήδη στις προτάσεις μου στην εν λόγω υπόθεση, η εξέταση αυτή δεν μπορεί να αφορά πτυχές που βαίνουν πέραν όσων απαιτούνται για την αξιολόγηση αυτή [32].

54. Τώρα, όσον αφορά τη σημασία που πρέπει να αποδοθεί στη παρεχόμενη από τις αρχές του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος διαβεβαίωση, επισημαίνω ότι, στην προαναφερθείσα απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι η διαβεβαίωση αυτή αποτελεί στοιχείο το οποίο η δικαστική αρχή εκτέλεσης «δεν επιτρέπεται να μην λάβει υπόψη» [33]. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έκρινε ότι, σε

25 Απόφαση Aranyosi και Căldăraru (σκέψη 92).

26 Παραθέτω τους όρους που χρησιμοποίησε το Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (ανώτερο χανσεατικό περιφερειακό δικαστήριο Βρέμης) στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

27 CE:ECHR:2016:1020JUD000733413, στο εξής: απόφαση Muršić κατά Κροατίας.

28 Απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψη 91).

29 Απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψη 101).

30 Βλ. απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψεις 92 και 93).

31 Βλ. απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψη 103).

32 Προτάσεις στην υπόθεση ML (Συνθήκες κράτησης στην Ουγγαρία) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:547, σημεία 62 και 76).

33 Απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψη 111).

περίπτωση που δεν υφίσταται κανένα συγκεκριμένο στοιχείο βάσει του οποίου θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι οι υφιστάμενες συνθήκες κράτησης εντός ορισμένου καταστήματος είναι αντίθετες προς το άρθρο 4 του Χάρτη, η δικαστική αρχή εκτέλεσης «πρέπει να μπορεί να στηριχθεί στη διαβεβαίωση αυτή», λαμβανομένης υπόψη της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στην οποία βασίζεται το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης [34].

55. Συνεπώς, κατά την άποψή μου, η δικαστική αρχή εκτέλεσης δεν μπορεί να αμφισβητήσει και να ελέγξει την αξιοπιστία της διαβεβαίωσης αυτής με βάση τα δεδομένα που διαθέτει όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης στο οικείο κράτος μέλος.

56. Ένας τέτοιος έλεγχος όχι μόνο δεν θα προήγαγε την αμοιβαία εμπιστοσύνη που πρέπει να διαπνέει τις σχέσεις μεταξύ των δικαστικών αρχών εκδόσεως εντάλματος σύλληψης και των δικαστικών αρχών εκτέλεσης, αλλά θα καλλιεργούσε αμοιβαία δυσπιστία και, κατ' επέκταση, θα έθιγε το απλουστευμένο σύστημα παράδοσης στο οποίο βασίζεται το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.

57. Επιπλέον, υπενθυμίζω ότι, στο δίκαιο της Ένωσης, οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνει αρχή κράτους μέλους δεσμεύουν το κράτος μέλος αυτό, σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν τη διαδικασία προσφυγής λόγω παραβάσεως. Για παράδειγμα, αν οι δεσμεύσεις που ανέλαβε η δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος δεν τηρούνταν από μια σωφρονιστική αρχή, οπότε θα υπήρχε το ενδεχόμενο το οικείο πρόσωπο να εκτεθεί σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση αντίθετη με τις διατάξεις του Χάρτη και της ΕΣΔΑ, αυτό θα θεμελίωνε την ευθύνη του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος. Εξάλλου, όπως ανέφερα ήδη στις προτάσεις μου στην υπόθεση ML (Συνθήκες κράτησης στην Ουγγαρία) [35], η μη τήρηση μιας τέτοιας δεσμεύσεως μπορεί να προβληθεί από το οικείο πρόσωπο ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος.

Β. Τα κριτήρια στα οποία βασίζεται ο έλεγχος των συνθηκών κράτησης στο κατάστημα όπου είναι πιθανόν να κρατηθεί το οικείο πρόσωπο

58. Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να εξεταστεί από κοινού με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, στοιχείο β'. Πράγματι, αμφότερα αφορούν τα κριτήρια βάσει των οποίων η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να εκτιμήσει, συγκεκριμένα και με ακρίβεια, τον πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης λόγω των συνθηκών κράτησης στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος.

59. Κατ' αρχάς, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει απόλυτο κατώτατο όριο όσον αφορά την ελάχιστη επιφάνεια του προσωπικού χώρου που πρέπει να διατεθεί στον κρατούμενο. Ζητεί επιπλέον να διευκρινιστούν οι λεπτομερείς τρόποι υπολογισμού του ορίου αυτού σε περίπτωση ατομικού κελιού ή ομαδικού θαλάμου που περιλαμβάνει έπιπλα και υγειονομικό εξοπλισμό.

60. Στη συνέχεια, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται σχετικά με τις άλλες παραμέτρους που ενδεχομένως λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση αυτή και αναφέρεται, ειδικότερα, στις υποδομές του σωφρονιστικού καταστήματος, στη φύση του καθεστώτος εκτέλεσης της ποινής ή ακόμη στις νομικής και οργανωτικής φύσεως βελτιώσεις που επιτεύχθηκαν από το κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος όσον αφορά την εκτέλεση της ποινής.

34 Απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψη 112).

35 C-220/18 PPU, EU:C:2018:547 (σημείο 64).

61. Τέλος, σε περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι υφίστανται «απόλυτες» επιταγές με βάση το δίκαιο της Ένωσης όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν η δικαστική αρχή εκτέλεσης δύναται, ωστόσο, να προβεί σε στάθμιση μεταξύ, αφενός, του σεβασμού των επιταγών αυτών και, αφετέρου των απαιτήσεων που επιβάλλει ο σεβασμός των αρχών της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της αμοιβαίας αναγνωρίσεως, καθώς και η αποτελεσματικότητα του συστήματος στο οποίο βασίζεται το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.

62. Για μία ακόμη φορά, η απόφαση Generalstaatsanwaltschaft υποδεικνύει την κατεύθυνση την οποία πρέπει να ακολουθήσει το Δικαστήριο για να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα.

1. Τα πορίσματα που προκύπτουν από την απόφαση Generalstaatsanwaltschaft

63. Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο, καταρχάς, επισήμανε ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν προβλέπει κανένα ελάχιστο κανόνα σχετικά με τις συνθήκες κράτησης.

64. Δεδομένου ότι το άρθρο 4 του Χάρτη έχει την ίδια έννοια και την ίδια εμβέλεια με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, το Δικαστήριο στήριξε το συλλογισμό του στις αρχές που προκύπτουν από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου[36].

65. Ειδικότερα, το Δικαστήριο παρέπεμψε στην απόφαση Muršić κατά Κροατίας, στην οποία το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σε μείζονα σύνθεση, εξέθεσε συνοπτικά τους κανόνες και τα πρότυπα που απορρέουν από τη νομολογία του σε σχέση με τον υπερπληθυσμό των φυλακών και αποσαφήνισε τις συνθήκες υπό τις οποίες η έλλειψη προσωπικού χώρου σε θάλαμο κράτησης μπορεί να κριθεί αντίθετη προς το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ.

66. Συνεπώς, το Δικαστήριο υιοθέτησε την προσέγγιση που είχε ήδη δεχθεί στην απόφαση Aranyosi και Căldăraru. Πράγματι, στην απόφαση αυτή, το Δικαστήριο είχε παραπέμψει ρητώς στην απόφαση-σταθμό του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 8ης Ιανουαρίου 2013, Torreggiani και λοιποί κατά Ιταλίας[37], προκειμένου να προσδιορίσει τις γενικές υποχρεώσεις των αρχών του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος σχετικά με την κράτηση κάθε κρατουμένου[38].

67. Στην απόφαση Generalstaatsanwaltschaft, επομένως, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, κατά την έννοια του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, η κακομεταχείριση πρέπει να εμφανίζει έναν ελάχιστο βαθμό σοβαρότητας, η εκτίμηση του οποίου εξαρτάται από ένα σύνολο περιστάσεων, μεταξύ άλλων από τη διάρκεια της μεταχείρισης αυτής, από τις σωματικές και πνευματικές της επιπτώσεις, καθώς και, σε ορισμένες περιπτώσεις, από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του θύματος[39].

68. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο επικεντρώθηκε στην παράμετρο του χώρου των συνθηκών κράτησης, επισημαίνοντας τα εξής στις σκέψεις 92 και 93 της αποφάσεώς του:

«92 Λαμβανομένης υπόψη της σπουδαιότητας που έχει η παράμετρος του χώρου στο πλαίσιο της σφαιρικής εκτιμήσεως των συνθηκών κρατήσεως, το γεγονός ότι η επιφάνεια του προσωπικού χώρου που διαθέτει ένας κρατούμενος είναι μικρότερη από 3 τετραγωνικά μέτρα εντός ομαδικού θαλάμου συνιστά ισχυρό τεκμήριο παραβάσεως του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ ([απόφαση Muršić κατά Κροατίας] § 124).

36 Το Δικαστήριο στηρίχθηκε στο γράμμα του άρθρου 52, παράγραφος 3, του Χάρτη (βλ. σημείο 5 των παρουσών προτάσεων).

37 CE:ECHR:2013:0108JUD004351709, § 65.

38 Βλ. απόφαση Aranyosi και Căldăraru (σκέψη 90).

39 Βλ. απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψη 91).

93 Το ισχυρό αυτό τεκμήριο παραβάσεως του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ μπορεί κατά κανόνα να ανατραπεί μόνον εφόσον, πρώτον, οι μειώσεις της επιφάνειας του προσωπικού χώρου σε σχέση με το απαιτούμενο ελάχιστο όριο των 3 τετραγωνικών μέτρων είναι σύντομες, περιστασιακές [και] ήσσονος σημασίας, δεύτερον, συνοδεύονται από επαρκή ελευθερία κινήσεως εκτός του θαλάμου και από κατάλληλες δραστηριότητες εκτός του θαλάμου και, τρίτον, το κατάστημα παρέχει, γενικώς, αξιοπρεπείς συνθήκες κρατήσεως και το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν υπόκειται στην επίδραση άλλων στοιχείων τα οποία θεωρούνται ως περιστάσεις που επιτείνουν τις κακές συνθήκες κρατήσεως ([απόφαση Muršić κατά Κροατίας], § 138).»

69. Εξάλλου, στις σκέψεις 97 έως 100 της αποφάσεως αυτής, το Δικαστήριο αποφάνθηκε σχετικά με τη σημασία της παραμέτρου της διάρκειας της περιόδου κράτησης, τονίζοντας, ειδικότερα, ότι «η σχετικά βραχεία διάρκεια της περιόδου κρατήσεως δεν έχει, αφ' εαυτής, ως αυτόματη συνέπεια να εξαιρεί την επίμαχη μεταχείριση από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, εφόσον άλλα στοιχεία αρκούν προκειμένου η μεταχείριση αυτή να εμπίπτει στην εν λόγω διάταξη» [40].

70. Τέλος, στη σκέψη 103 της εν λόγω αποφάσεως, το Δικαστήριο απέκλεισε τη λήψη υπόψη από τη δικαστική αρχή εκτέλεσης, κατά την εκτίμηση της ύπαρξης πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, πτυχών που δεν έχουν προφανή συνάφεια με τη στέρηση της ελευθερίας, όπως εκείνων που αφορούν την άσκηση της θρησκευτικής λατρείας, τη δυνατότητα καπνίσματος, τους τρόπους καθαρισμού των ενδυμάτων ή ακόμη την τοποθέτηση ράβδων ή πλεγμάτων στα παράθυρα των θαλάμων.

71. Παρά την κριτική που προκάλεσε η απόφαση Muršić κατά Κροατίας [41], φρονώ ότι, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υιοθέτησε μια προσέγγιση που διασφαλίζει την απαιτούμενη συνοχή μεταξύ του Χάρτη και της ΕΣΔΑ, σύμφωνα με τον σκοπό του άρθρου 52, παράγραφος 3, του Χάρτη [42].

72. Ασφαλώς, η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία από αυτή που παρέχεται από την ΕΣΔΑ [43]. Ωστόσο, φρονώ ότι οι ουσιαστικές προϋποθέσεις προς τούτο δεν υφίστανται εν προκειμένω. Πράγματι, επί του παρόντος, δεν υπάρχουν διατάξεις που να ρυθμίζουν τις συνθήκες κράτησης στην Ένωση και δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να διατυπώσει αριθμητικές προδιαγραφές ως προς το μέγεθος του προσωπικού χώρου που πρέπει να διαθέτει ένας κρατούμενος, ακόμη και αν πρόκειται για ελάχιστη απαίτηση. Τούτο δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητές του, αλλά σε εκείνες του νομοθέτη. Επιπλέον, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι το Δικαστήριο δεν διαθέτει σήμερα την αναγκαία εξειδικευμένη γνώση για τον σκοπό αυτό, σε αντίθεση με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ή με άλλα όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης, που είναι εξειδικευμένα στον τομέα των σωφρονιστικών συστημάτων και διαθέτουν πρακτική γνώση των συνθηκών κράτησης στα κράτη, το πρώτο μέσω των διαφορών των οποίων επιλαμβάνεται και τα δεύτερα μέσω των εκθέσεων και των επιτόπιων επισκέψεων για τις οποίες είναι αρμόδια.

40 Βλ. απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψη 98).

41 Πρβλ. γνώμες της μειοψηφίας στην εν λόγω απόφαση και, στη θεωρία, Tulkens, F., «Cellule collective et espace personnel, un arrêt en trompe-l'œil (obs. sous Cour eur. dr. h., Gde Ch., arrêt Muršic c. Croatie, 20 octobre 2016)», *Revue trimestrielle des droits de l'homme*, τ. 112, Anthemis, Wavre, 2017, σ. 989 έως 1004, και Robert, A-G., «Conséquences du manque flagrant d'espace personnel», *AJ Pénal*, Dalloz, Παρίσι, 2017, σ. 47.

42 Βλ. επεξηγήσεις σχετικά με το άρθρο 52 του Χάρτη (βλ. υποσημείωση 6 των παρουσών προτάσεων).

43 Βλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Tele2 Sverige και Watson κ.λπ. (C-203/15 και C-698/15, EU:C:2016:970, σκέψη 129 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ., επίσης, απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Ελλείψεις του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψεις 62 έως 67), στην οποία στηρίχθηκε το Δικαστήριο, μεταξύ άλλων, στην απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117), προκειμένου να αποφανθεί ότι το άρθρο 47 του Χάρτη κατοχυρώνει δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο.

73. Τέλος, υπενθυμίζω ότι οι απαιτήσεις στις οποίες αναφέρεται το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποτελούν ελάχιστες προδιαγραφές. Εντός της Ένωσης, και ιδίως στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού ποινικού χώρου, οι εν λόγω απαιτήσεις πρέπει να διασφαλίζουν ένα ενιαίο κατώτατο όριο, το οποίο εφαρμόζεται σε όλα τα σωφρονιστικά συστήματα των κρατών μελών και υπερβαίνει τις διαφορές τους, πράγμα που ενισχύει την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών. Επίσης, υπενθυμίζω ότι, σε εθνικό επίπεδο, ωστόσο, κάθε κράτος μέλος παραμένει ελεύθερο να προβλέπει υψηλότερο βαθμό προστασίας όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης στα οικεία σωφρονιστικά ιδρύματα, τον οποίο δεν μπορεί να αντιτάσσει στις γειτονικές χώρες στο πλαίσιο της εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.

74. Στο σημείο αυτό θα εξεταστούν λεπτομερώς τα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο.

2. Η επιφάνεια του προσωπικού χώρου που πρέπει να διατίθεται στον κρατούμενο

75. Όπως ήδη επισήμανα, στην απόφαση Generalstaatsanwaltschaft, το Δικαστήριο διευκρίνισε, κατ' αρχάς, ότι, στο δίκαιο της Ένωσης, δεν υπάρχουν ελάχιστοι κανόνες σχετικά με τις συνθήκες κράτησης[44]. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο όρισε την ελάχιστη επιφάνεια του προσωπικού χώρου που πρέπει να διατίθεται στον κρατούμενο χρησιμοποιώντας ως σημείο αναφοράς το κατώτατο όριο που ορίζει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, δηλαδή το κατώτατο όριο των 3 τ.μ.

76. Το κατώτατο όριο αυτό δεν είναι απόλυτο.

77. Πράγματι, η εκτίμηση του ελάχιστου βαθμού σοβαρότητας που πρέπει να χαρακτηρίζει την κακομεταχείριση ώστε αυτή να εμπίπτει στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ είναι από τη φύση της σχετική. Ο ελάχιστος αυτός βαθμός δεν μπορεί να συνίσταται απλώς στον ακριβή προσδιορισμό του αριθμού των τετραγωνικών μέτρων που πρέπει να διατίθενται στον κρατούμενο, διότι μια τέτοια προσέγγιση δεν καθιστά δυνατή τη συνεκτίμηση του συνόλου των συνθηκών κράτησης υπό τις οποίες εκτυλίσσεται η καθημερινότητά του.

78. Όπως αναγνωρίζει το Δικαστήριο, η παράμετρος του χώρου είναι σημαντική[45]. Θα πρέπει, ωστόσο, να εντάσσεται σε μια σφαιρική εκτίμηση των συνθηκών κράτησης που λαμβάνει υπόψη το σύνολο των κρίσιμων πραγματικών πτυχών. Μολονότι ελάχιστη επιφάνεια μικρότερη των 3 τ.μ. εντός ομαδικού θαλάμου συνιστά ισχυρό τεκμήριο παραβάσεως του άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, το τεκμήριο αυτό μπορεί, ωστόσο, να ανατραπεί, αν υπάρχουν παράμετροι ικανές να αντισταθμίσουν επαρκώς την έλλειψη προσωπικού χώρου. Το Δικαστήριο εξέθεσε σαφώς τη θέση αυτή στις σκέψεις 92 και 93 της αποφάσεως Generalstaatsanwaltschaft[46].

79. Από την πλευρά του, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν θεωρεί συστηματικά ότι τυχόν μικρή απόκλιση από το ελάχιστο όριο των 3 τ.μ. εμβαδού ανά κρατούμενο σε ομαδικό θάλαμο συνιστά, καθεαυτή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

44 Βλ. απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψη 90).

45 Βλ. απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψη 92).

46 Βλ. σημείο 68 των παρουσών προτάσεων.

80. Ομοίως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (στο εξής: CPT) δεν απαιτεί τον απόλυτο χαρακτήρα των προτύπων σχετικά με τον «χώρο διαβίωσης ανά κρατούμενο» που συστήνει. Η CPT δέχεται μικρές αποκλίσεις από το όριο των 4 τ.μ. ζωτικού χώρου σε ομαδικό θάλαμο ή των 6 τ.μ. ζωτικού χώρου σε ατομικό κελί, εφόσον υπάρχουν άλλες θετικές παράμετροι που συνδέονται, για παράδειγμα, με το σύνολο των δραστηριοτήτων εκτός θαλάμου στις οποίες μπορεί να λάβει μέρος ο κρατούμενος [47].

81. Προκειμένου να καθοριστεί το κατώτατο όριο της ελάχιστης επιφάνειας του προσωπικού χώρου που πρέπει να διατίθεται στον κρατούμενο, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ορισμένες παράμετροι.

82. Πρώτον, ο καθορισμός του κατώτατου ορίου αυτού εξαρτάται από το αν ο κρατούμενος διαμένει σε ατομικό κελί ή σε ομαδικό θάλαμο [48].

83. Πράγματι, τα δύο αυτά είδη διαμονής θέτουν διαφορετικών ειδών ερωτήματα και, κατά συνέπεια, απαιτούν ειδική εκτίμηση του χώρου διαβίωσης του κρατουμένου. Μολονότι η διαμονή σε ατομικό κελί συχνά θεωρείται ως η μόνη ικανή να εξασφαλίσει την αξιοπρέπεια και τη σωματική ασφάλεια του κρατουμένου, μπορεί να τον εκθέσει σε ιδιαίτερους κινδύνους που συνδέονται με τη μοναξιά και την έλλειψη κοινωνικής αλληλεπιδράσεως. Αντιθέτως, η διαμονή σε ομαδικό θάλαμο ενδέχεται να εκθέσει τον κρατούμενο σε επισφαλείς συνθήκες υγιεινής και σε αυξημένο κίνδυνο εκφοβισμού ή ακόμη και βίας, σε περίπτωση εξαιρετικά μικρού χώρου. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι ελάχιστες προδιαγραφές που καθόρισε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με την απόφαση Muršić κατά Κροατίας όσον αφορά τη διαμονή σε ομαδικό θάλαμο δεν τυγχάνουν εφαρμογής, αυτές καθεαυτές, σε περίπτωση διαμονής σε ατομικό κελί, κάτι που αναγνώρισε, εξάλλου, το δικαστήριο αυτό [49].

84. Όσον αφορά τη CPT, αυτή αναγνωρίζει ότι τα πρότυπα που αφορούν τον ατομικό ζωτικό χώρο διαφέρουν ανάλογα όχι μόνον με το είδος του καταστήματος, αλλά και με το επίπεδο πληρότητας του θαλάμου και με το καθεστώς στο οποίο υπόκεινται οι κρατούμενοι [50]. Όσον αφορά το επίπεδο πληρότητας του θαλάμου, η CPT κάνει πολύ σαφή διάκριση μεταξύ ατομικών κελιών και ομαδικών θαλάμων. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, εξάλλου, αρνείται να εξομοιώσει έναν θάλαμο δύο ατόμων με θάλαμο που προορίζεται για έξι έως δέκα κρατούμενους και προβαίνει επίσης σε διάκριση μεταξύ των κοιτώνων στους οποίους διαμένουν το πολύ δέκα κρατούμενοι και των μεγάλων κοιτώνων στους οποίους ενδέχεται να διαμένουν μέχρι και από εκατό άτομα.

85. Δεύτερον, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και από τις συστάσεις της CPT, η ελάχιστη επιφάνεια του προσωπικού χώρου δεν πρέπει να περιλαμβάνει την επιφάνεια που καταλαμβάνουν οι χώροι υγιεινής που βρίσκονται εντός του θαλάμου [51].

86. Αντιθέτως, η επιφάνεια αυτή πρέπει, κατ' αρχήν, να περιλαμβάνει το εμβαδόν που καταλαμβάνουν τα έπιπλα. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ωστόσο, λαμβάνει υπόψη το κατά πόσο μειώνεται στην πραγματικότητα ο χώρος διαβίωσης του κρατουμένου από τα έπιπλα που βρίσκονται στον θάλαμο, προκειμένου να βεβαιωθεί ότι ο κρατούμενος έχει την δυνατότητα να κινείται φυσιολογικά εντός του θαλάμου ή να μετακινείται ελεύθερα μεταξύ των επίπλων [52].

47 Βλ. πρότυπα της CPT, «Espace vital par détenu dans les établissements pénitentiaires [Ζωτικός χώρος ανά κρατούμενο στα σωφρονιστικά καταστήματα]», της 15ης Δεκεμβρίου 2015, διαθέσιμα στο διαδίκτυο στην εξής διεύθυνση: https://rm.coe.int/16806ccb8d (σημείο 21).

48 Ομοίως, ο προσδιορισμός του χώρου αυτού εξαρτάται από το κατά πόσον το πρόσωπο κρατείται σε απομόνωση ή υπό ανάλογο καθεστώς κράτησης ή ακόμη εντός χώρων κράτησης ή παρόμοιων χώρων που χρησιμοποιούνται για πολύ σύντομες χρονικές περιόδους (χώροι αστυνομικής κράτησης, ψυχιατρικά ιδρύματα, κέντρα κράτησης αλλοδαπών), πράγμα το οποίο δεν προβλήθηκε, ωστόσο, εν προκειμένω (βλ. απόφαση Muršić κατά Κροατίας, § 92).

49 Πρβλ. απόφαση Muršić κατά Κροατίας (§ 92).

50 Βλ. αναφερθέντα στην υποσημείωση 47 πρότυπα της CPT (σημείο 7).

51 Απόφαση Muršić κατά Κροατίας (§ 114) και αναφερθέντα στην υποσημείωση 47 πρότυπα της CPT (σημείο 10).

52 Πρβλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 2ας Φεβρουαρίου 2010, Marina Marinescu κατά Ρουμανίας (CE:ECHR:2010:0202JUD003611003, § 66 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), καθώς και της 10ης Ιανουαρίου 2012, Ananyev κ.λπ. κατά Ρωσίας (CE:ECHR:2012:0110JUD004252507, § 148).

87. Σε περίπτωση που ο προσωπικός χώρος που διαθέτει ο κρατούμενος είναι μικρότερος των 3 τ.μ. εντός ομαδικού θαλάμου, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εξετάζει τις σωρευτικές επιπτώσεις των λοιπών πραγματικών συνθηκών κράτησης, προκειμένου να προσδιορίσει αν οι τελευταίες, λόγω του πλημμελούς χαρακτήρα τους, συνιστούν επιβαρυντικές περιστάσεις ή αν, αντιθέτως, λόγω της συμμόρφωσής τους με τα καθορισμένα πρότυπα, μπορούν να «αντισταθμίσουν επαρκώς την έλλειψη προσωπικού χώρου» [53] και, ως εκ τούτου, να ανατρέψουν το τεκμήριο της παραβάσεως του άρθρο 3 της ΕΣΔΑ.

88. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, λοιπόν, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τις λοιπές αυτές πραγματικές πτυχές της κράτησης που είναι κρίσιμες για την αξιολόγηση των συγκεκριμένων συνθηκών της κράτησης.

3. Οι λοιπές πραγματικές πτυχές της κράτησης

89. Στη σκέψη 93 της αποφάσεως Generalstaatsanwaltschaft, το Δικαστήριο ανέφερε μια σειρά από πτυχές που οφείλει να εξετάζει η δικαστική αρχή εκτέλεσης προκειμένου να εκτιμήσει κατά πόσον η έλλειψη προσωπικού χώρου συνοδεύεται από πραγματικές συνθήκες κράτησης που συνάδουν με τα θεμελιώδη δικαιώματα του κρατουμένου.

90. Η πρώτη πτυχή είναι σχετική με τη διάρκεια και την έκταση του περιορισμού.

91. Υπενθυμίζω ότι, στις σκέψεις 97 έως 100 της αποφάσεως αυτής, το Δικαστήριο έδωσε κατευθύνσεις σχετικά με το πώς πρέπει να εκτιμάται η διάρκεια και η έκταση του περιορισμού. Στηριζόμενο στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η διάρκεια της περιόδου κράτησης είναι κρίσιμη παράμετρος. Ωστόσο, το Δικαστήριο φρόντισε να διευκρινίσει ότι η σχετικά βραχεία διάρκεια της περιόδου κράτησης ή ο χρονικά περιορισμένος ή μεταβατικός χαρακτήρας της δεν είναι, αφ' εαυτού, ικανός να αποκλείσει τον κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, εφόσον άλλα στοιχεία αρκούν προκειμένου να εμπίπτει η μεταχείριση αυτή στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ.

92. Η δεύτερη πτυχή αφορά την ελευθερία κινήσεως και την παροχή δραστηριοτήτων εκτός του θαλάμου προς όφελος του κρατουμένου.

93. Ειδικότερα, η δικαστική αρχή εκτέλεσης πρέπει να εκτιμά τον προσωπικό χώρο που διαθέτει ο κρατούμενος σε συνάρτηση με τον χρόνο παραμονής στον θάλαμό του. Στην απόφαση Generalstaatsanwaltschaft, το Δικαστήριο δεν έδωσε διευκρινίσεις ως προς το πώς πρέπει να εκτιμάται η πτυχή αυτή της κράτησης. Ωστόσο, η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως συνοψίζεται στην απόφαση Muršić κατά Κροατίας, αναπληρώνει το κενό αυτό. Κατά τη νομολογία αυτή, οι κρατούμενοι πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να διανύουν εύλογο μέρος της ημέρας εκτός του θαλάμου τους, στο πλαίσιο επαγγελματικών, εκπαιδευτικών ή ακόμη και αθλητικών δραστηριοτήτων, αλλά και σε περιπάτους, των οποίων τις ποιοτικές και ποσοτικές συνθήκες εκτιμά το δικαστήριο. Συναφώς, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου λαμβάνει υπόψη τη διαμόρφωση των εξωτερικών εγκαταστάσεων, οι οποίες πρέπει να παρέχουν χώρο επαρκή και ανοικτό προς τα έξω.

94. Τέλος, η τρίτη πτυχή αφορά τον γενικώς αξιοπρεπή χαρακτήρα των συνθηκών κράτησης.

53 Απόφαση Muršić κατά Κροατίας (§ 126).

95. Το Δικαστήριο δεν έδωσε κατευθύνσεις ούτε ως προς την εκτίμηση της πτυχής αυτής στην απόφαση Generalstaatsanwaltschaft. Ωστόσο, από τις διευκρινίσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην απόφαση Muršić κατά Κροατίας προκύπτει ότι, εν προκειμένω, η δικαστική αρχή εκτέλεσης πρέπει να εξετάζει τη διαρρύθμιση του θαλάμου, καθώς και τον σχεδιασμό των βασικών υπηρεσιών και υποδομών του σωφρονιστικού καταστήματος στο οποίο είναι πιθανόν να κρατηθεί το οικείο πρόσωπο [54].

96. Θα ήθελα να επιμείνω στον «βασικό» χαρακτήρα των υπηρεσιών και των υποδομών των σωφρονιστικών καταστημάτων που είναι κρίσιμες για τους σκοπούς της εν λόγω εκτιμήσεως. Πράγματι, η δικαστική αρχή εκτέλεσης δεν μπορεί να εξετάζει και να υποβάλλει, για τον σκοπό αυτό, αιτήματα παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών σχετικά με πτυχές της κράτησης των οποίων η εξέταση είναι απολύτως αλυσιτελής υπό το πρίσμα του άρθρου 4 του Χάρτη. Αυτό συνέβη στην υπόθεση επί την οποίας εξεδόθη η απόφαση Generalstaatsanwaltschaft. Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε ρητώς ότι μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αιτήματος παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών μόνον οι πτυχές της κράτησης που είναι κρίσιμες για την εκτίμηση της σοβαρότητας της ταλαιπωρίας ή της ταπεινωτικής μεταχείρισης που υφίσταται ένας κρατούμενος λόγω των κακών συνθηκών κράτησής του. Όπως ήδη επισήμανα, το Δικαστήριο απέκλεισε, έτσι, πτυχές όπως εκείνες που συνδέονται με την άσκηση της θρησκευτικής λατρείας, τη δυνατότητα καπνίσματος ή με υπηρεσίες όπως ο καθαρισμός των ενδυμάτων [55].

97. Τονίζω ότι, κατά την εκτίμηση των διαφόρων αυτών παραμέτρων, πρέπει αναγκαίως να λαμβάνεται υπόψη το είδος του σωφρονιστικού καταστήματος στο οποίο κρατείται ο κρατούμενος, καθώς και το καθεστώς εκτέλεσης της ποινής στο οποίο υπόκειται.

98. Πράγματι, οι συνθήκες κράτησης κρατουμένου σε κλειστή φυλακή, δηλαδή σε κατάστημα κράτησης ατόμων που έχουν καταδικαστεί σε βαριές ποινές ή που παρουσιάζουν ιδιαίτερη επικινδυνότητα, είναι πολύ διαφορετικές από τις συνθήκες κράτησης κρατουμένου που κρατείται σε κέντρο ημιελεύθερης διαβίωσης ή που υπόκειται σε καθεστώς επιτήρησης εκτός σωφρονιστικού καταστήματος. Ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κρίνει ο πρώτος πρέπει να χαίρει ευνοϊκότερων διατάξεων όσον αφορά την ελευθερία κινήσεως εντός του καταστήματος και την παροχή δραστηριοτήτων εκτός του θαλάμου (εργασία, ψυχαγωγία, εκπαίδευση). Τούτο είναι λογικό, δεδομένου ότι ο τελευταίος δικαιούται να απουσιάζει από το κατάστημα κατά τη διάρκεια της ημέρας, προκειμένου να ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα, να παρακολουθεί σπουδές ή να συμμετέχει σε οποιοδήποτε άλλο πρόγραμμα ένταξης ή επανένταξης.

99. Με βάση τις διαφορετικές αυτές πτυχές, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να εκτιμά αν η έλλειψη προσωπικού χώρου αντισταθμίζεται επαρκώς από τις πραγματικές συνθήκες κράτησης.

100. Σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, όπου από τις πληροφορίες που διαβιβάσθηκαν από το κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος προκύπτει ότι το εμβαδόν που παρέχεται στο οικείο πρόσωπο είναι μικρότερο ή ίσο των 3 τ.μ. [56], υπενθυμίζω ότι η παράμετρος του χώρου είναι καθοριστική και συνιστά ισχυρό τεκμήριο παραβάσεως του άρθρου 4 του Χάρτη. Επομένως, η δικαστική αρχή εκτέλεσης πρέπει να καθορίσει αν το τεκμήριο αυτό μπορεί να ανατραπεί με βάση την εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων των διαφορετικών αυτών πτυχών.

54 Οι παράμετροι αυτές αναφέρονται στην απόφαση Muršić κατά Κροατίας (§ 132 έως 135).

55 Βλ. απόφαση Generalstaatsanwaltschaft (σκέψη 103).

56 Υπενθυμίζω ότι, όπως προκύπτει από τη διάταξη της 3ης Ιανουαρίου 2017, η οποία επισυνάπτεται στη δικογραφία του εθνικού δικαστηρίου που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, ο D.-T. Dorobantu θα εκτίσει την ποινή του σε θάλαμο στον οποίο θα του παρέχεται προσωπικός χώρος 3 τ.μ., αν υποβληθεί στο «κλειστό καθεστώς» στέρησης της ελευθερίας, και μικρότερος των 3 τ.μ., αν υποβληθεί στο καθεστώς ημιελευθερίας.

101. Αντιθέτως, η κατάσταση είναι εντελώς διαφορετική όταν το εμβαδόν που διαθέτει ο κρατούμενος είναι μεταξύ 3 και 4 τ.μ. Μολονότι η παράμετρος του χώρου παραμένει σημαντική, δεν συνιστά τεκμήριο παράβασης. Η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει, επομένως, να καθορίσει αν η έλλειψη προσωπικού χώρου αυτή συνοδεύεται από πραγματικές συνθήκες κράτησης που είναι κατάλληλες ή, αντιθέτως, μη συμβατές προς τα θεμελιώδη δικαιώματα του κρατουμένου, οπότε θα πρέπει να αποφανθεί ότι στοιχειοθετείται παράβαση του άρθρου 4 του Χάρτη.

4. Η σημασία νομοθετικών και διαρθρωτικών μέτρων για τη βελτίωση της εκτέλεσης των ποινών στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος

102. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να λαμβάνει υπόψη βελτιώσεις που επιτεύχθηκαν από το κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος όσον αφορά τόσο τις υποδομές των σωφρονιστικών καταστημάτων όσο και τους μηχανισμούς ελέγχου της εκτέλεσης των ποινών.

103. Η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να λαμβάνει υπόψη το σύνολο των μέτρων, νομοθετικής ή διαρθρωτικής φύσεως, που έλαβε το κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος για την ενίσχυση της προστασίας των προσώπων που στερούνται την ελευθερία τους από τον πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης. Επομένως, η αναγνώριση στον κρατούμενο του δικαιώματος να υποβάλει καταγγελία, η θέσπιση αποτελεσματικού συστήματος προσφυγών ενώπιον της σωφρονιστικής διοίκησης και των αρχών που είναι αρμόδιες για την εποπτεία της εκτέλεσης των ποινών ή ακόμη η εγκαθίδρυση ανεξάρτητου φορέα αρμόδιου για τη διασφάλιση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός των χώρων κράτησης, αποτελούν σαφώς μέτρα που συμβάλλουν στη θέσπιση ενός καθεστώτος εκτέλεσης των ποινών που σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα.

104. Ωστόσο, όπως ανέφερα ήδη στις προτάσεις μου στην υπόθεση ML (Συνθήκες κράτησης στην Ουγγαρία) [57], τα μέτρα αυτά ενδέχεται να είναι ανεπαρκή, εάν η δικαστική αρχή εκτέλεσης έχει βάσιμες υποψίες ότι το οικείο πρόσωπο ενδέχεται να υποβληθεί αμέσως σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, και μάλιστα ανεξαρτήτως της δυνατότητας εκ των υστέρων αποκατάστασης της εν λόγω παράβασης μέσω αποτελεσματικών ενδίκων βοηθημάτων στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος. Συγκεκριμένα, ανεξαρτήτως της φύσεώς τους, τα μέτρα αυτά έχουν, κατ' αρχήν, γενική εμβέλεια και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να αντισταθμίσουν τον πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης στον οποίο εκτίθεται το οικείο πρόσωπο λόγω των συνθηκών κράτησής του στο σωφρονιστικό κατάστημα στο οποίο είναι πιθανόν να κρατηθεί.

5. Ο κρίσιμος χαρακτήρας των γενικών αρχών στις οποίες βασίζεται ο ευρωπαϊκός ποινικός χώρος

105. Με το δεύτερο ερώτημά του, στοιχείο β', το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν, σε περίπτωση που κρίνει ότι υφίστανται «απόλυτες» επιταγές με βάση το δίκαιο της Ένωσης όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης, η δικαστική αρχή εκτέλεσης δύναται, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, να προβεί σε στάθμιση, ώστε να λάβει υπόψη τις απαιτήσεις του σεβασμού των αρχών της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της αμοιβαίας αναγνωρίσεως, καθώς και της διασφάλισης της αποτελεσματικότητας του συστήματος στο οποίο βασίζεται το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.

106. Μολονότι το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει απόλυτη επιταγή, η επιταγή αυτή δεν αφορά τις προδιαγραφές σχετικά με τις συνθήκες κράτησης, αλλά τον σεβασμό, σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 4 του Χάρτη, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και την τήρηση της απαγόρευσης κάθε απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης λόγω των συνθηκών αυτών κράτησης.

57 C-220/18 PPU (EU:C:2018:547, σημείο 57).

107. Πλην όμως, το δικαίωμα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και το δικαίωμα να μην υποβάλλεται κανείς σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση είναι απόλυτα δικαιώματα, πράγμα που, αφεαυτού, αποκλείει οποιαδήποτε στάθμιση. Το Δικαστήριο φρόντισε να το υπενθυμίσει στην απόφαση Aranyosi και Căldăraru, επισημαίνοντας ότι η ΕΣΔΑ απαγορεύει με απόλυτους όρους τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή ποινή, ανεξαρτήτως της συμπεριφοράς του υπόπτου, και τούτο υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις, συμπεριλαμβανομένης της περιπτώσεως της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος[58]. Στα δικαιώματα αυτά δεν μπορεί, συνεπώς, να επιβληθεί κανένας από τους περιορισμούς που προβλέπονται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη.

108. Στο πλαίσιο του ελέγχου που ασκεί η δικαστική αρχή εκτέλεσης, συνεπώς, αποκλείεται οποιαδήποτε στάθμιση μεταξύ, αφενός, της ανάγκης να διασφαλισθεί ότι το οικείο πρόσωπο δεν θα υποβληθεί σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη και, αφετέρου, των απαιτήσεων του σεβασμού των αρχών της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της αμοιβαίας αναγνωρίσεως, καθώς και της αποτελεσματικότητας του συστήματος στο οποίο βασίζεται το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.

109. Επιπλέον, η συνεκτίμηση των παραμέτρων αυτών αποκλείεται λόγω της ουσίας και της ίδιας της φύσης του ελέγχου που ασκεί η δικαστική αρχή εκτέλεσης στο πλαίσιο της εκτέλεσης ενός ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Όπως προκύπτει από τη νομολογία Aranyosi και Căldăraru, ο έλεγχος αυτός αποτελεί, αφ' εαυτού, εξαίρεση από τις αρχές της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της αμοιβαίας αναγνωρίσεως και καλύπτει μόνο τις συνθήκες κράτησης στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, ανεξαρτήτως του εάν πρόκειται για τις συνθήκες που επικρατούν γενικώς στο κράτος αυτό ή για τις συγκεκριμένες συνθήκες υπό τις οποίες προβλέπεται ότι θα κρατηθεί το οικείο πρόσωπο στο εν λόγω κράτος, αποκλειομένης κάθε άλλης εκτίμησης σχετικά με τις αρχές στις οποίες βασίζεται ο ευρωπαϊκός ποινικός χώρος.

110. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των σκέψεων αυτών, εναπόκειται τώρα στη δικαστική αρχή εκτέλεσης να εκτιμήσει, βάσει των πληροφοριών που διαβιβάσθηκαν από τις αρχές του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος, εάν οι συνθήκες υπό τις οποίες ο D.-T. Dorobantu θα κρατηθεί κατόπιν της παράδοσής του δεν εγκυμονούν κίνδυνο προσβολής του δικαιώματος που κατοχυρώνει υπέρ αυτού το άρθρο 4 του Χάρτη.

111. Συναφώς, σημειώνω ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσης είχε άρει κάθε αμφιβολία ως προς το νόμιμο της παράδοσης του D.-T. Dorobantu προτού το Bundesverfassungsgericht (Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο) ακυρώσει τις διατάξεις της 3ης και της 19ης Ιανουαρίου 2017 λόγω μη υποβολής αίτησης προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο.

112. Επισημαίνω ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας της κύριας δίκης, η δικαστική αρχή εκτέλεσης είχε προβεί σε σφαιρική εκτίμηση των συνθηκών υπό τις οποίες ο D.-T. Dorobantu θα κρατούνταν κατόπιν της παράδοσής του, εξετάζοντας τις πληροφορίες που διαβίβασαν οι ρουμανικές αρχές υπό το πρίσμα της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

113. Σημειώνω, επίσης, ότι, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Ρουμανική Κυβέρνηση επιβεβαίωσε ότι, κατόπιν της παράδοσής του, ο D.-T. Dorobantu θα κρατηθεί υπό «ημιανοικτό» καθεστώς. Ως εκ τούτου, επισήμανε ότι ο ενδιαφερόμενος θα απολαύει μεγάλης ελευθερίας κινήσεως και θα δύναται, επιπλέον, να εργαστεί, γεγονός που θα περιορίζει τον χρόνο παραμονής του στον θάλαμο.

58 Βλ. απόφαση Aranyosi και Căldăraru (σκέψη 87). Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 28ης Σεπτεμβρίου 2015, Bouyid κατά Βελγίου, (CE:ECHR:2015:0928JUD002338009, § 81 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

VI. Πρόταση

114. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα του Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (ανώτερου χανσεατικού περιφερειακού δικαστηρίου Αμβούργου, Γερμανία) ως εξής:

Το άρθρο 1, παράγραφος 3, το άρθρο 5 και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, σε συνδυασμό με το άρθρο 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι:

– όταν η δικαστική αρχή εκτέλεσης διαθέτει στοιχεία από τα οποία προκύπτει η ύπαρξη συστημικών ή γενικευμένων πλημμελειών όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος, η αρχή αυτή οφείλει να αξιολογεί τον πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης στον οποίο θα εκτεθεί το οικείο πρόσωπο λόγω των συνθηκών κράτησής του στο σωφρονιστικό κατάστημα στο οποίο είναι πιθανόν να κρατηθεί, κατόπιν σφαιρικής εκτίμησης όλων των πραγματικών πτυχών της κράτησης που είναι κρίσιμες για τους σκοπούς της εν λόγω αξιολόγησης·

– η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να αποδώσει ιδιαίτερη σημασία στην παράμετρο της ελάχιστης επιφάνειας του προσωπικού χώρου που διατίθεται στο οικείο πρόσωπο κατά τη διάρκεια της κράτησής του. Ελλείψει καθορισμένων προδιαγραφών από το δίκαιο της Ένωσης, η παράμετρος αυτή προσδιορίζεται με αναφορά στο κατώτατο όριο που καθορίζει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο δεν είναι απόλυτο·

– κατά τον καθορισμό της ελάχιστης επιφάνειας του προσωπικού χώρου που παρέχεται στο οικείο πρόσωπο, η δικαστική αρχή εκτέλεσης πρέπει να λαμβάνει υπόψη αν ο χώρος στον οποίον είναι πιθανόν να διαμένει το πρόσωπο αυτό είναι ατομικό κελί ή ομαδικός θάλαμος. Η αρχή αυτή πρέπει να συνυπολογίζει το εμβαδόν που καταλαμβάνουν τα έπιπλα, αλλά να αφαιρεί την επιφάνεια που καταλαμβάνουν οι χώροι υγιεινής·

– εάν από τις πληροφορίες που διαβίβασε το κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος προκύπτει ότι η ελάχιστη επιφάνεια του προσωπικού χώρου που θα διατεθεί στο οικείο πρόσωπο είναι μικρότερη ή ίση των 3 τ.μ., η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να προσδιορίζει αν οι λοιπές πραγματικές πτυχές της κράτησης είναι ικανές να αντισταθμίσουν επαρκώς την έλλειψη προσωπικού χώρου και να ανατρέψουν το τεκμήριο της παραβάσεως του άρθρου 4 του Χάρτη. Ειδικότερα, η εν λόγω αρχή οφείλει να εκτιμήσει τις συνθήκες σχετικά με την διαρρύθμιση του θαλάμου στον οποίο θα διαμένει το οικείο πρόσωπο, τον γενικώς αξιοπρεπή χαρακτήρα των βασικών υπηρεσιών και υποδομών του σωφρονιστικού καταστήματος, καθώς και τις πτυχές που σχετίζονται με την ελευθερία κινήσεως και με την παροχή δραστηριοτήτων εκτός του θαλάμου προς όφελος του κρατουμένου·

– κατά την εκτίμηση των διαφόρων αυτών πτυχών πρέπει αναγκαίως να λαμβάνεται υπόψη η διάρκεια και η έκταση του περιορισμού, το είδος του σωφρονιστικού καταστήματος στο οποίο θα κρατείται το οικείο πρόσωπο, καθώς και το καθεστώς εκτέλεσης της ποινής στο οποίο θα υποβληθεί·

– η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί, επίσης, να λαμβάνει υπόψη νομοθετικά και διαρθρωτικά μέτρα για τη βελτίωση της εκτέλεσης των ποινών στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος. Ωστόσο, δεδομένης της γενικής εμβέλειάς τους, τα εν λόγω μέτρα δεν μπορούν, αυτά καθεαυτά, να αντισταθμίσουν τον πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης στον οποίο εκτίθεται το οικείο πρόσωπο λόγω των συνθηκών κράτησής του στο οικείο σωφρονιστικό κατάστημα·

– στο πλαίσιο της εκτιμήσεώς της, η δικαστική αρχή εκτέλεσης δεν μπορεί να προβεί σε στάθμιση μεταξύ, αφενός, της απαίτησης να διασφαλίζεται ότι το οικείο πρόσωπο δεν θα υποβληθεί σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη και, αφετέρου, των απαιτήσεων του σεβασμού των αρχών της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της αμοιβαίας αναγνωρίσεως, καθώς και της διασφάλισης της αποτελεσματικότητας του ευρωπαϊκού συστήματος ποινικής δικαιοσύνης.